

MUUSIKALIIT

JA KESK-
TUKOJU

Prof. Helkki Klemetti

Koorilaulu akustikast

Päätükk prof. Heikki Klemetti raamatust „Koorilaulu juht“.

Tõlk. E. Mesiäinen

1.

Muude, üldisse muusika teoriasse kuuluvate asjaolude kõrval on koorilaulu eriteoorias iseäranis suur tähtsus kōlaõpetusel. akustikal (intervallide mōõdusuhted meloodias ja kokkukōlades).

Asudes käsitlema kōlalises küljest selle keele iseloomu, mille abil helikunst kunstilisi muljeid pūūab āratada, kōidab meie tēhelepanu alguses selle kahekūlgne iseloom: see rāāgib meile veidi teisiti pillidel, millede helikōrgus on alati sama, kindlaks mēāratud (klaver, orel, kannel, suurem hulk puhkipille), ja jalle teisiti vabehelilistel keelpillidel ja kaasmānguta laulus. Viimasel juhusel mēārab ettekandja oma kōrva abil helikōrguse.

Mis on õige helikōrgus, kui kord on olemas eri varjundeid; vahest eksib laulja vōi māngija kaldudes kōrvale kindlahelilise mānguriista helikōrgusest?

Meloodia, helide esimene ehitusvorm, on vististi küll arenenud pilli abil; lihtsad, mōnehelilised mānguriistad eeldavad samasugusi lauldud viise; kus jalle ehituse poolest kōrgemale arenenud mānguriistu olemas, seal on ka viisid rohkem arenenud.

Aga kuigi viisikese intervallide kāk õpitaksegi āra alguses pilli abil, harjub laulja peagi mēārama intervallide akustilisi mōõdusuhteid ka pillita, kui laulutāhe temas ārkab, tōöl olles metsas vetel rānnates jne.

Kuidas laulja nūūd talitab? Kas ta laulab intervalle just nii, nagu need pillilt kätte õppis? Kas on siis viisi kordamine kuulmise järele ka akustilises suhtes ainult muusikaline mālukūsimus, vōi kas on olemas vahest ka teisi instinkte, milledele laulja end siis toetab?

Loodusrahvaste lauljatelt vōetud grammofoni nāited valgustavad osalt seda kūsimust. Mitmed metslased-lauljad laulavad omi intervalle imepuhtalt, harilikult just nii nagu arenenud kultuurinimese kōrv nōuab, mōõdusuhetega, milliseid nende primitiivsetes pillides vaevalt on olnud.

Fakiir sāeb enda muodi-pilli māngutūkkide järele, vāhendades selle hāāleaukusid veniva kummivaiguga — tēhendab, mēārab oma kōrva abil āra pillil intervalle. Edasi: kuidas teab rahvamāngija, kellele noodiõpetus on tundmata, mēārata āra intervalle viiulimāngus ja kuidas suudab rahvalaulja ettekanda omi viise peaaegu alati pāris õieti, ūhehāālelisele meloodiale omaste intervallidega, mis klaveri vōi harmooniumi intervallidest tihti lahku lāhevad?

Mis puutub kultuur-inimesse, siis on ju teada, et, kuigi oleme klaveriga pāevade kaupa tegemises, ka meie lauldes ja keelpillidel

mängides ei tarvita selles esinevaid kindlaid intervale sugugi alati sarnastena, vaid kaldume nendest tihti kõrvale (näit. üles- ja allakäiv juhttoon).'

Nõnda siis kindlaheliliste pillide mehaaniliselt ära mõõdetud helikõrgus ei määra meloodia ja akkordi kõlavust, vaid nähtavasti tarvitab ettekandja loomusunniliselt mingisugusi teisi looduse seadusi, kuulmise järele intervale määrates. *)

Seda instinkti meie harilikus kõnes nimetame muusikaliseks kuulmiseks. Ühel võib see täpsem olla, kui teisel, oleneedes enamasti arenemisest eelmistes põlvedes. Millele selle tegevus tegelikus töös põhjeneb, on veel alles selgitamata. Omalt poolt oletaksin asja kohta järgmist:

On ju teada, et iga muusikaline heli koosneb osahelidest, n. n. ülem ja alamhelidest, peale selle on olemas sidehelid, -- kahe mängitud ehk lauldud heliga kaasas iseenesest kõlavad helid. Tarvilised intervallid leiab laulja sellest n. ö. nägemata helistikust, aimates juba ette iga heli, kuhu enda algatud põhiloonist püüab. Kui ta selle täpselt tabab, leides heli loomusuhtelisena, laulab ta „puhtalt“, mis äratav rahulduse tunde, kui mitte, mõjub see niisamuti nagu kõverus ja muud valelikud mõõdusuhted.

Igal juhusel peab siis vahet tegema kindla- ja vabahelilise muusika vahel. Eelmises saadakse kõik, meloodia ja kokkukõlad mehaanilisel teel kätte (klaver, orel ja osalt suurem jagu puhkpille): hulk helisid on matemaatiliste väljaarvamiste põhjal rühmitatud valmiks, kõlbulikuks võimalikult täpselt vastama neudele helidele, milliseid viimane loomulikule instinktile tugenedes tarvitab (kaasmänguta laul, keelpillid, tõmbpasunad).

Kindlahelilises muusikas on laulja seotud pillide temperatsiooninõuetele vastavate helide mõõdusuhetega, lühidalt kõlava klaveri kaasmängus vähem, kui näit. orel. Paistab nagu oleks nende ja teiste kindlaheliliste mänguriistade kaasmängul ettekantavasse laulu asjata sobitada muid kõlalisi seadusi peale nende, mis pillide seade eeldab. Ja tegelikult tähendaks see jälle seda, et harjutatakse nii koori kui ka üksiklaulmist ainult pillide järele. Kuid siiski on olemas asjaolusid, mis praktiliste otstarvete tõttu nõuavad ka kaasmängulises laulus kindlatest helidest kõrvale kalduvat käsitlemist. Lauljad võivad, näit. vajuda mänguriistast hoolimata. Üksiklaulja jällegi, ehk ühehäälnel koor võib laulda kaunis vabaheliliselt kindlahelilisest kaasmängust hoolimata, sest et suurim tähelepanu on ikkagi juhitud meloodiasse mitte kaasmängu intervallide käiku.

*) Kui laulja õpiks intervallide kõrguse ainult pilli järele, võiks juhtuda nõnda, et ta need ka unustab, et tema kuulmine võiks rikki minna tarvitades kaua, näit. viletsas seades olevat pilli või kuulates ebapuhast muusikat. Aga lugu nõnda siiski ei ole, vaid see, kellel kord loomupoolest hea kõrv, hoiab puhtuse alal kõigest hoolimata.

Iseäranis kui on küsimuses kaasmänguta n. ö. a capella *) laul, kus lauljad on sunnitud nii meloodias kui ka akkordides intervallide kõrguse mäguriistadeta ära määrama, on tingimata tarvilik tutvuneda kõlaõpetuse põhimõistetega; nõnda saab laulja enda tööle teoreetilise aluse, temale selginevad paljud nähtused looduse seadusena ja ta saab enda tarvitada muusikalised mõõdud, millede abil võidakse täpsemalt määrata loomusunnile põhjenev vahelisis.

2. Kõlaline helimõõtmine.

Puhtakõlaline, püthagorune ja tasandatud seade ning nende tegelik tähtsus.

Kõlalise mõõtmise lähtekohaks on kahe ehk rohkema heli loomulik vankumata ühiskõla.**) Sarnaselt kõlavad intervallid on kõlaliselt puhtad. Sarnasesse kõlasuhtesse võib säada kõike intervalle, väljaarvatud sekundid. Et meil oleks võimalik võrrelda puhtaid intervalle klaveri tasandatud intervallidega, milledega oleme harjunud, peame lühidalt pilku heitma selle pilli häälestamisele.

Igasuguse häälestuse lähtekohaks peavad olema puhtad intervallid, sest et ainult vankumata intervallidest väljamannes võidakse määrata ära (mõnikord tarvilik) ebapuhtus kahe heli ühiskõlas. Katsume esiteks häälestada näit. harmooniumis üht diatoonilist astmikku pidades kinni ju kreeklaste tarvitatud puhtatele kvintidele ja kvartidele tugenevast häälestusviisist. Seame esiteks puhtakõlalisteks (vankumata) $do^1—sol^1$, siis sol^1 -ist alla kvardi $sol^1—re^1$ samasse suhtesse, siis $re^1—la^1$, edasi alla kvardi $la^1—mi^1$ ja veel $mi^1—si^1$. Kvart $do^1—fa^1$ seatakse puhtakõlaliseks do^1 üles, samuti oktaav $do^1—do^2$. Nõnda kätte saadud astmikku $do^1 re^1 mi^1 fa^1 sol^1 la^1 si^1 do^2$ nimetatakse püthagoriliseks, sest et see on saadud n. n. kvindimõõtmisel, millise seadmissüsteemi teooria arendas välja kreeka mõttetark Püthagoras († umb. 500 a. e. Kr.). See on kaunis tarvitav helistik ühehääle laulu mängimiseks, selle mi^1 on fa^1 näit. rahuldav juhttoon, kuid kokkukõlalisel muusikasse see ei kõlba, sest et selle tertsid on liig kõrged. Kui võrdleme pütha-

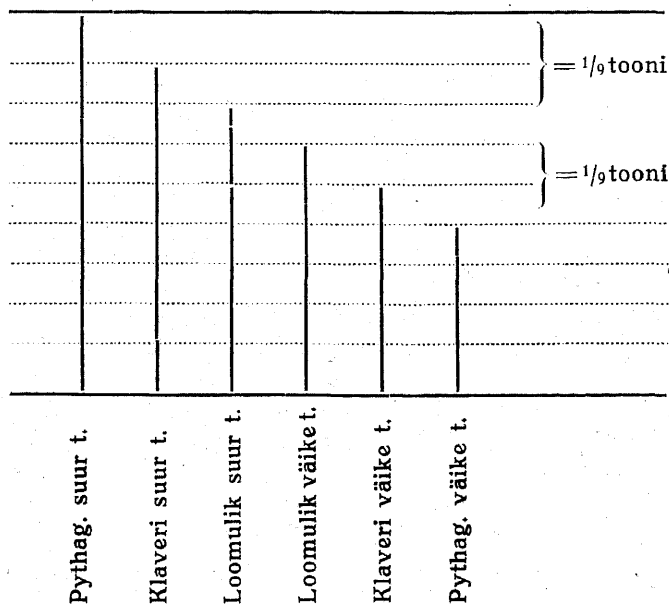
*) A capella = kapella stiil, ilma kaasmänguta.

**) Kahe isesuguse heli häälelaiuste tekitatud vankumist, riidõõtsumist kuuleb kõige paremini, kui näit. harmooniumis kas või do^1 :se ülakvindi sol^1 :i häälest ära seame. Keel võetakse keelelaualt lahti ja kaabitakse noatera- või peene viili abil pisut keeletüve. Nõnda vajub keele heli kõrgus, ja do ja kaabitud sol :i ühiskõlas kostavad selgesti imelikud tõuked; intervall vangub, on ebapuhas. Kui kaabitakse rohkem, laieneb vankumine; kui aga kaabitakse keele kärke, tõuseb helikõrgus ja vankumine väheneb. Ettevaatliku keele otsa kaapimisega väheneb vankumine, kuni kaob hoopis. Siis on kvint puhas. Sellaseid puhtaid helisuhteid saadakse ka väga lihtsalt ilma pilita ülalhelislikust. Kui näit. bass laulab F :i, kõlab ülalhelina, seda selgemini, mida parem kajavus ruumis, a¹ loomupuhtana, samuti c^2 , sept jne.

gorlise tertsiiga vankumata suurt tertsi, märkame et viimane on märksa madalam. Nende kahe tertsi vahe, süntoniline komma, on tähtis akustiline mõõt; see on umbes $\frac{1}{9}$ terv. toonist, kergesti kuuldav. Tegelikult tähendab püthagorline terts meile, loomulikku juhttooni; kui laulame lõpuvormis $fa^1-mi^1-fa^1-mi^1$ meelega kõrgeks, saame ligikaudu püthagorlise mi^1 .

Püthagorline väike terts, näit. $do^1-mi-bemool^1$, mis saadakse samasugusel kvindi-kvardi mõõtmisel kui suurgi terts, ainult do^1 allapoole, (do^1-fa , $fa-si-bem.$, $si-bem.-mi-bem.$, ja siis oktaav $mi-bem.^1$) on niisama palju, s. o. süntonilise komma võrra, madalam loomulikust väiksest tertsist, kui palju püthagorline suur terts on loomulikust suurest tertsist kõrgem.

Klaveri tertsid, suur ja väike, on loomuliku (vankumata) ja püthagorlise vahepealsed. Nende selgitamiseks peame jätkama püthagorlist seadmist mõned kvindid edasi, üles ja alla.

Äsja jõudsi kuni si^1 ; kui läheme edasi, siis saame si^1-fa -diees¹ ja et poleks tarvis astmiku piiridest välja minna, võtame fa -diees¹ alakvardiga do -diees¹, sellest sol -dieesini¹ üles jne. Ja jälle allapoole do^1-fa , $fa-si-bem.$, $si-bem.-mi-bem.$, $mi-bem.-la-bem.$ jne. Kui tõstame nõnda saadud la -bemoolini oktaavi võrra kõrgemale, kvindimõõtmisel kätte saadud sol -dieesini¹ kõrvale, märkame, et sol -diees¹ on la -bemoolist¹ veidi kõrgem, samuti kui läheme edasi, re -diees¹ mi -bemoolist¹, la -diees¹ si -bemoolist¹, mi -diees¹ fa^1 -st ja

si-diees¹ do²-st. Vahet sarnastelt seatud sol-dieesi ja la-bemooli ning teiste, praegusel ajal samakõlaliste dieeside ja bemoolide helide vahel nimetatakse püthagorliseks kommaks. See on skisma võrra (umbes $\frac{1}{100}$ terv. toonist) suurem kui süntoniline komma; sarnaseid skisme on süntonilises kommas 11, püthagorlises 12. *)

Kui tahetaks kvindid, kvardid ja oktaavid alal hoida puhtaina, tuleks välja, et ülespoolse kvindimõõtmisel saadud diees ja samasugusel allapoolsel mõõtmisel saadud bemool helitõud nõuaksid kumbki omaette sõrmistiku, peaksid olema veel ise sõrmised puhtalt kõlavate suurte ja väikeste tertside jaoks jne. Niisuguseid mänguriistu on ka ehitatud. Itaallane helilooja ja teoreetik Nicola Vicentino ehitas näit. ju 1500. a. ümber archicembalo-nimelise klaveri tüübi, mille ühes oktaavis oli 32 sõrmist, aga nendel oli loomulikult väga raske mängida, mille tõttu nad ei võinud pääseda tarvitusele. Sellepärast ongi aegade jooksul paljude katsetega püütud häälestamist korraldada nõnda, et ühe oktaavi sisse võidaks mahutada kromaatilise vahehelistik, mida võiks tarvitada kahes tähenduses: sol-dieesi la-bemoolina, re-dieesi mi-bemoolina jne.

Alles 1700. a. ümber jõuti küsimuses rahuldavale tulemusele. Vähehaaval jäi kindlaks häälestamise viis, mis põhjenes järgmistele andmetele:

Kui läheme mingisugusest helist, kas või ülemalnimetatust do¹-st kvintide ja kvartide kaupa üles, leiame 12-da kvindi järele (do¹—sol¹ **) — re¹—la¹—mi¹—si¹—fa-diees¹—do-diees¹—sol-diees¹—re-diees¹—la-diees¹—mi-diees¹—si-diees¹) si-dieesi¹, mis ligineb do¹-se ülaoktaavile, do²-le, olles siiski püthagorlise komma võrra sellest kõrgem. Võttes igast 12-st kvindist maha $\frac{1}{12}$ toda pütha-

*) Skisma vahet kahe heli vahel on väga raske kuulda, kui nad üksinda väksteisele järgnevad, aga muudetud riidakordides, näit. tähega * märgitud helides

on suurim hulk hariliku kuulmisega isikuid, kelledega olen katseid teinud, seda kergesti tähele pannud (tenoris mängitakse märgitud giš ja a kordamööda esiteks mingisugusest määratud kõrgusest ja siis skisma võrra kõrgemalt).

**) Pandagu tähele, et kvint üles on kõlalises mõõtmises sama kui kvart alla. Õieti siis peaks olema do¹—sol¹—re² jne., aga kui seatakse do¹—sol¹—re¹, tähendab kvindist kvart olla, on see sama kui oleks seatud do¹—sol¹—re² ja re² viidud oktaavi võrra madalamale.

gorlist vahet, ehk 1 skisma, vajub si-diees¹ do¹-le puhtaks oktaaviks. *)

Nõnda saavad, tōsi küll, kõik kvardid, kvindid ja oktaavid pisut ebapuhtaks, aga samal tasandub märksa pūthagorliste tertside ebapuhtus.

Sarnase, n. n. tasandatud (tempereeritud) seade puhtusarvude selgitamiseks peab neid võrdlema loomulikude — ja pūthagorlistega.

Vaadeldes allolevat kvindiringi:

do	—	sol	—	re	—	la	—	mi	—	si	—	fa	—	diees	—	do	—	diees	—	sol	—	diees	—	re	—	diees	—				
—	1	sk.	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12																		
															la	—	mi	—	si	—	diees										
															10	11	12														

milles märgitud mitu skisemat igast järgnevast kvindist eelmiste mahaarvamistega kokku, peab tasandatud seades maha arvama, paneme tähele, et kõik tertsid on ühesuguselt ebapuhtad: **) suured 4 skisma pūthagorlistest madalamad ja väiksed 3 sk. kõrgemad. Tasandatud seade suured tertsid jäävad nõnda 7 sk. kõrgemaks kui puhtad, väiksed — 8 sk. madalamaks, eelmised siis $\frac{1}{4}$ terv. toonist liig kõrgeks, viimased natuke rohkem kui $\frac{1}{12}$ terv. toonist liig madalaks. Sekstides kujuneb suhe tagurpidiseks: suur jääb 8 sk. liig kõrgeks, väike 7 sk. liig madalaks. Ebapuhtaimaks jääb väike sept., näit. do¹—si-bemool¹ (=do¹-le tasandatud la-diees¹). See la-diees jääb ju 2 sk. kõrgemale pūthagorlisest si-bemoolist (=do¹-le kvardi kvart), ja kui see jälle on tublisti 14 sk. kõrgem loomulikust septist, saab siis väikest septi edustav tasandatud ais¹ olema tublisti 16 sk., s. t. enam kui $\frac{1}{7}$ terv. toonist kõrgem loomulikust septist.

Kas on siis ülal selgitatud tasandatud seadesüsteemi ebapuhtusel tegelikku tähtsust?

*) Tegelikult kvintide ja kvartide madaldamist toimetatakse nõnda, et need lastakse puhtast kõlasuhtest nii palju alla, et natuke riidvõnkumist on tunda, helikõrguse järele tihedamat või harvem, varem toimetatud matemaatiliste väljaarvamiste järele; nõnda do¹-st sol¹-sse minnes sol¹ pisut madalamaks loomulikust. Nõnda saadud skisma võrra madalamast sol¹-st allapoolne kvart re¹ skisma võrra liig suureks; siis re¹—la¹ üles liig väikeseks, la¹—mi¹ alla jälle skisma võrra liig suureks jne. (Kui kord kvint üles väheneb 1 sk., peab loomulikult, et oktaav puhtaks jääks, kvart, samast helist mõõtes, suurenema allapoolle niisama palju.

**) Juba varemalt teame, et kõik kvindid ja kvardid olid ühesuguselt ebapuhtad. Sellest ka terve süsteemi nimetus, t a s a n d a t u d (gleichschwebend = iga intervall on suhteliselt ühte moodi ebapuhas).

Kui laulja laulaks tasandatud intervallid absoluutselt õieti, peab sarnaste mõõdusuhetega ettekantavat koorilaulu arvustama nagu mängu näit. oreilil või harmooniumil. Selles on puudusi — meloodia jääb värvivaeseks ja kokkukõla on alati veidi segane — kuigi mitte nii suur, et see tülitaks. *) Aga tõelikult tasandatud säädest laulus ei peeta kunagi kinni; selle väärad mõõdusuhted on niivõrd keerulised ja peenevärvilised, et vähemalt kaasamänguta laulus nendest on võimata kinni pidada. Suured tertsid näit. lauldakse, kui tasandatud säädet püütakse jälgida, ainult umbes kõrgeteks harmoonias, väiksed umbes madalateks. Sama suur terts lauldakse tihti tuntud kirglike juhttooni asemel, kuid see jääb harilikult, nagu klaveriski veidi liiga madalaks jne., ja kui laulja ei või loomulikult puhtaid kõlasuhteid leida, ei pääse tema loomulik instinkt arenema, ega ta tea neid ka igatseda. Aga sarnane laul ei mõju ka kunagi nii kuidas see võiks puhtatest helisuhetest kinnipidades mõjuda. Loomulikult puhas kolmkõla näit. on rahuldav, armaskõlaline, h a r m o o n i a sõna tõelikus tähenduses, mille vastu kolmkõla, mille terts tõuseb puhtast kõlasuhetest kõrgemale, ehk vajub madalamale, on seda rahutum, mida enam loomulikust seisangust kõrvale kaldutakse. Ebapuhtaid kolmkõlasid võiksimet tarvitada mingisuguste iseäraliste hingeliste avalduste jaoks, nagu kujutama rahutust, kirglist meeoleu, ehk midagi eriliselt rõõmsat. Harilikult ei ole helilooja seda omas töös kolmkõladega siiski ette mõelnud, vaid need on ainult harmoonia jaoks, samasuguse naudingulise aistingu äratamiseks nagu maalide juures värvide harmoonia, lõhnad jne. Aga kui kunagi juhtuks lugu nii olema, peab akkorde nõnda ka ettekandma, et võimalikult suuremal määral see soov rahuldatakse. Lähtekohaks aga kõigele sellele, kõneldes kolmkõladest, peetakse loomulikult puhtaid kõlasuhteid üksi.

Kui helilooja püüab äratada erilist luulelist meeoleu kokkõlade abil, tarvitab ta harilikult kas muudetud kolmkõlasid, ehk mitmesuguseid nelikõlasid. Ka nendele leitakse loomulikke mõõdusuhteid, aga need ei ole nii kergesti tõendatavad kui kolmkõlade omad.

Loomulikult-puhtate kõlasuhete poole püüdmine on ka tegelikust küljest vaadatuna hädatarvilik. Peab ju lauljal olema igat intervalli tabades mingisugune siht, kuhu poole ta püüab. Loomulikum on, et ta tüürib esiteks loomulikkude kõlasuhete poole, millel ju niisugustenagi on suur tegelik tähtsus, ja alles siis, peale kindla aluse omandamist, teiste kõlasuhete poole, kui sellasi tarvis on.

*) Kõik ripub loomulikult kuulaja nõudest. Mõned viiulimängu õpetajad mängivad ja õpetavad „klaverilikult“, teised jälle, paremad, ütleksin, nagu näit. prof. Auer, vahaheliliselt.

Lisame siia juure tabeli mitmesuguste astmikkude selgitamiseks:

		c ¹	d ¹	e ¹	f ¹	g ¹	a ¹	h ¹	c ²
Loomulik puhtus	Võnkumiste arvud	261	293,625	326,250	348	391,500	435	489,375	522
Tempereeritud		258,652	290,327	325,881	345,259	387,541	435	488,271	517,305
Pythagoras		257,777	289,999	326,249	367,030	386,665	435	489,373	515,554

Siit on näha, et tempereeritud seades isegi oktaav puhas ei ole.
(E. M.)

oo

Kadugu dirigent!?

L. Neumann

Postimehes nr. 24 ilmus pikem artikkel „orkester ilma juhita“ allpealkirjaga „kadugu dirigent“.

Artiklis on jutustatud Nõukogude Venes tekkinud juhita orkestrist ja tema muusikalisest menust ning kirjutus lõpeb sõnadega „nagu uue ettekandeviisi“ isa arvab, pole jõutud veel kaugeltki täiuseni, kuid viimased saavutused näitavad ikka rohkem, et sarnasel ettekandeviisil tulevikku on.

Mitte ainult lõpulause, vaid kogu referaadis ettetoodud argumentid lubavad esimesel pilgul tõepoolest otsusele jõuda: juhataja on üleliigne, seepärast: „kadugu dirigent“!

Olles hoopis teises arvamises dirigendi ülesannetest ja dirigendi mõjust orkestri peale, peatuksin mõne reaga ka omalt poolt küsimuse juures.

Kõige pealt üldmärkus: katse ja selle propageerimine tuleb Nõukogude Venest. See ütleb juba palju. Mitte poliitiliselt ei seo vea küsimuse päritolu Venest, vaid psühholoogiliselt. Seal on ju inimesi õpetatud „maha“ karjuma. „Maha burshui“ ei tähendanud juba enne-enamlises Venes kaugeltki mitte ainult maha ainelise varaga inimene, vaid kujunes sisuliselt hüüdeks: maha ka vaimu varaga inimene! Kas tarvitseb meil Venemaa lähematel naabritel veel meele tuletada seda Venemaa kurbloolisemat lehekülge tema traagilises saatuses, kus oma rahvas mitte üksi sõimu ja hinge piinaga ei kostitanud oma silmapaistvamaid poegi, vaid sõna otsekoheses mõttes Venemaa suuremaid armastajaid, Venemaa selge-

maid päid, Venemaa tublimaid töömehi kord vargsi selja tagant kord „seaduslikult“ maha nottis. Ja see v a i m valitses vene rahva hulgas juba enne enamluse ametliku ametisse astumist. Tuletatagu meele kas või ühe ainsa vene suure idealisti, sooja rahva hääks töötaja arsti ja duuma liikme Shingarevi tapmist. Ta langes küll seepärast, et ta oma vastastest pea osa kõrgemal oli oma vaimu-annete ja armastava südame poolest, mida k õ i k e oma elutööga oma rahvale ohvriks oli toonud.

Tema langes sõnade „maha burshui“ hüpnosi all tegutseva oma harimatuse õnnetu inimese käe läbi, nagu tuhanded ja kümned tuhanded teisi venelasi, nende hulgas tuliseid ja puhtaid idealiste.

„Maha burshui“ oli vägevaks sõjariistaks pimedate masside ja keskpäraste annetega inimeste käes nende üle, kes oma annetega ja võimetega silma paistsid.

Ja paistab, et väga sarnane psükoloogiline alus on praeguses Venes tekkinud uuel katsel luua orkestrit ilma juhatajata.

Et niisuguseid katseid tehakse, see ei ole ju veel kellegi uudis, kuid et sellega ustakse, nagu suudaks see orkestri juhti ülearseks teha, see ongi iseloomulik praegusele Venele; ja ei kuidagi mõeldav Läänes, kus ka kõige paremate orkestrite juures ialgi ülespoodama ei mindaks ei Bruno Walteri ega Wilhelm Furtwängleri, ei Felix Weingartneri ega Arturi Toscanini, või kuidas ka nende suurte praegusaja dirigentide nimed ei oleks, kes missuguse orkestri ette nad ka ei ilmuks seal ikka kohe o m a ilme, oma näo maksma panevad, kui t ä i s i s i k u d.

Ja selles punktis peitubki dirigendi küsimuse pearaskus ja dirigendi eitaja pea eksitus kui see ütleb: „juht on rohkem tarvilik ette valmistuse juures, kui etteaste juures“.

Dirigent, kes selle nime vääriline, ei ole mitte taktilööja, ega oma väe „kooshoidja“, ka mitte dresseerija, kes väljaõpetanud on siin ühte ja seal teist nüanssi tarvitama.

Ei, kõik need omadused on küll eeldused, kuid ainult abinõud, tõsi, väga tarvilikud abinõud, kuid ikkagi ainult abinõud oma enese isiku seisukohast, isiklikult vaadatud ja isiklikult arusaadud töö t e r v i k u n a maksmapanemiseks ja mõjule toomiseks. Seepärast on igal pool selle kunstniku, selle dirigendi mõju seda suurem, mida kõlavam tema isiklik noot tema iseloomus, ehk mida lühidalt nimetatakse — „isikuks“, nii siis mida tugevam isik. Seda aga kardavad just keskpärased, õigemini seda ei tunne ega tunnusta nad enamasti, ja kui artiklis öeldud, et prof. Zeitling ise orkestrijuht olnud, nüüd aga otsusele tulnud, et juht üleliigne on, siis võib teda kuulmata juba ütelda, et tema vaevalt ise hea dirigent, s ü n d i n u d dirigent võis olla, ja just seepärast õige dirigendi mõju orkestri peale mitte tundes, seda ka hinnata ei võinud, mille tagajärjel siin otsus: dirigenti pole tarvis! Muidugi võib hea orkester

üksi paremini mängida, kui halva ehk kahvatu ilmega dirigendiga, kuid iialgi ei saavuta ta seda mõju muusikaalse kuulaja pääle, kui siis, kui tema andelise, oma isikulise ilmega oma näoga juhataja taktikepi all mängib.

Juhatajate orkestri pooldajad ütlevad: juhataja võtab mängijalt tema isikliku vabaduse seega, et ta ei lase mängijat nii mängida, kuidas tema tunneb!

See on täpselt sama argument, mida kuulsin, kui alles kooliõpilane olin, ühe kooliplika suust, kes noorte eneste moodustatud koori end üles andes, kohe juure lisis väga tähtsa näoga: „põhimõtteliselt olen mina õieti koorilaulu vastu, sest see takistab minu enese muusikalise tundmuse vabadust, sundides alluma juhatajale“. Tegelikult oli aga lugu nii, et sellel neil oma „muusikalist tundmust“ vaevalt võis olla, sest et ta niivõrd vähe muusikaandeline oli, et teda õigemini pidi nimetama ebamusikaalseks. Kuid see oli talvel 1905, tähendab peale revolutsiooni, nii siis revolutsiooniline mõtlemisviis plus andevaesus alal, milles targutas.

Otse naeruvääriliselt naiiv on praeguse Vene katse kaitsjate argument; nagu mängiks ainult juhatajate orkester helilooja partituuri, mida juhataja oma arusaamisega aga segavat!

Ega sellega ometi orkester veel teose vaimu edasi ei anna, kui ta noodid õieti ära mängib ja kokkulepitud kahanemised ja pausid täpselt „maha mängib“.

Ei üks tahe peab töö tervikuna üksuseks sulatama ja teosest selge mõjuva pildi tervikuna looma. See ongi millega head dirigendid mõjuvad. Suggereerivad nii ettekandjate kui publiku suhtes.

Jutustan kahest huvitavast juhtumisest, mille pealtnägijaks ja kuulajaks ise olin.

Oli võimalus umbes kolmenädalise vaheaja järele proovidel ja ettekandel näha enne Bruno Walterit, pärast Wilhelm Furtwängleri. Mõlemad praegusaja silmapaistvamad orkestri juhid. Kui inimesed täiesti lahkuminevad loomused. Walter, tuline, ülekeev entusiast, millena ta end proovil avaldas nii orkestri ees, kui ka temaga rääkides; Furtwängler väliselt ja elus palju sõnaahtram, isegi nagu tagasihoidlik, vaikne. Orkestri ees raskendas tema seisukorda keele mitte mõistmine (ta juhatas Itaalias), kuna Bruno Walter ladusasti Itaalia keelt rääkis.

Tagajärg: Walteri proov täis tuld ja muusikalist kirge, Beethoveni seitsmes sümfoonia täis rütmika tervust, millist varem ei olnud kuulnud. Furtwängler tundus selle kõrval esimesel proovil peaaegu saamatuna, ja oli seda vist keele mitte tundmisel.

Kuid kontserdid ise. Bruno Walter oli otse üllatavalt kahvatu oma Beethoveni seitsmendaga, ja pettumus oli üldine, mida tunnistas

tagasihoidlik lühike osaline käteplagin, kuna Walterit aasta varem itaallased suurte ovatsioonidega minema saatsid.

Furtwängler selle vastu süttas kohe Beethoveni Leonore III uvertüüriga ning oli juba esimese palaga kuulajaskonna võitnud terveks õhtuks.

Mis see siis oli? Kuidas võis ettekandel täiesti proovidele vastupidine mõju olla?! See on vist järgmiselt seletatav: Furtwängler lõi omale kontakti orkestriga ka keele tundmiseta kolme, nelja proovi vältusel ja hoidis selle alal ettekandel. Kuid miks oli siis Bruno Walter kontakti kaotanud, mis tal kord proovil juba olnud, pealegi nii suurel määral? Peame vist vastama: ka kõige suurem kunstnik on ikkagi ainult inimene. Ja puht inimlikud põhjused võivad talle luua kord halvad, kord head päevad. Walteri juures võis põhjuseks olla vist üleliigne väsitamine või ennast laiali kiskumine enne kontserti. Teda võis näha iga proovi vaheajal rääkima ülevas temperamentses kõnes oma hulga tuttavatega, ja öösel enne esinemist võis Walteri näha veel kell ½2 Rooma tänaval tuttavate Itaalia helikunstnikkude saatel. Kas oli siis lihtne väsimus, või aga vast ka elteadmine, et samas kontserdis Itaalia galerii publik skandaali teeb Schönbergi modern muusika ettekande puhul — kuid tõsiasi oli, et Walter oli sel õhtul „vormist väljas“, nagu nüüdse spordi aja terminoloogius peaks ütleva. Pool aastat hiljem kuulsin teda Münchenis Weberi ooperit juhatama, ja siis alles võis aru saada, miks Walter tõesti geniaalne juhataja on: tema vangistas kuulajat esimesest taktist viimaseeni, kuigi ta nägemata all orkestris istus ja näitelaval tegutsevad lauljad ainult nagu üksikud lülid tundusid terve ooperi tervikuna edasi andmiseks, mida tervikuna suutis esitada Walteri geniaalne taktikepp. Mis me sest näeme? Et isegi ühe ja sama orkestriga üks ja seesama dirigent end mitte igakord ühte viisi maksma ei pane. Kui ta aga seda teeb, siis on ka orkestri mängu mõju haarav ja kaasakiskuv ja kannab dirigendi siku kaudu läbituntud ja läbimõeldud teose omailmelise pitsati, mis kuulajat õnnelikuks teeb. Et dirigendi talent teiste muusikaliste annete kõrval eriti külge sündinud peab olema, mida üldse õppida ei saa, ei näita mitte ükski mõlema mainitud dirigentide elukäik, kes vist mõlemad (vähemalt Walter) oma eriala poolest, see on „õppinud“ pianistid on, vaid terve rida teisi kuulsaid dirigente, kelle hulgas terve rida violiniste, tshelliste (Schnéevoigt), lauljaid (Ludvig Hess), kontrabassiste (Kussevitski) on, kuna teiselt poolt eriti praktiseeritavad „kapellmeistri klassid“ tihti igavaid, ilmetuid dirigente-käsitöölisi produtseerivad, kellel küll diplom taskus, kuid dirigendi säde veres ja südames puudub.

Nii sugused dirigendid võivad tõepoolest orkestrile takistuseks olla, kuid niikaua kui dirigendid sünnivad, nii kaua saavad nemad elama ja dirigeerima, ja saavad otsitud olema ei ükski publi-

kult, vaid eriti heliloojatele, kellel enestel sagedasti juhatamise anded puuduvad, ja seepärast jääb Moskva „persümfansi“ katse dirigendi „maha“ karjumisega kindlasti ainult uudishimuliste ja piiratud musikaalsusega inimesi rahuldavaks näidendiks, ei iialgi aga kõrgemaks läbielamuseks inimestele, kes kord tänumeeles on tunda saanud, mida neile üksainuski kord elus dirigent selle sõna parimas mõttes on pakkunud.

Hüüe „kadugu dirigent“ on seepärast sama, kui maha looja poolt inimesele kingitud vaimuvõimed, tahteavaldused ja hinge-rikkused.

oo

Seletus IX üldlaulupeo platsi asjus

Viimasel ajal on ajakirjanduses ilmud kirjutusi, millistes IX üldlaulupeo platsi küsimust on nii käsitatud, nagu „otsiks“ veel Lauljate Liidu juhatus laulupeo platsi ja tehakse etteheiteid, et see olevat ettevõetud „viimasel minutil“.

Kultuurkapitali nõukogu viimasel koosolekul olevat „Vaba Maa“ kirjel-
dusel tähendatud: „Nüüd, kus laulupiduks mõni nädal aega, ei ole Lauljate Liidu veel laulupeo platsi leitud ja Riigivanem käib seda mööda linna otsimas. Ehitust ennast laululavaks ei ole aga nähagi. Kehakultuuri sihtkapitali esindaja näitab raskuste peale, mis staadionil laulupeo korraldamiseks ees seisavad, mis halvaks meie olümpia mängude ettevalmistust, rikuks välja, tooks spordile ainelist kaotust ja seda Lauljate Liidu saamatuse pärast.“ „Postimehe“ teatel on kultuurkapitali nõukogus tehtud Lauljate Liidule etteheiteid, et see on otse lohakalt talitanud laulupeo ettevalmistamisega. Nüüd on laulupeoni veel mõni nädal aega ja otsitakse alles laulupeo platsi.“

Need teenimata etteheited Lauljate Liidu juhatuse arvel, mis põhjenevad sootu ekslikule informatsioonile, nõuavad lähemat selgitamist.

1923. a. üldlaulupidu peeti praegusel spordistaadionil, milline 31. märtsil 1923. a. teedeministeeriumi poolt anti rendile Eesti Spordi Keskliidule 12 aasta peale. Teedeministeeriumi ja Spordi Keskliidu vahel sõlmitud rendilepingus on § 9 all märkus:

„Lauljate Liidule jääb õigus Spordi Keskliidu maa-ala ülemaaliste laulupidude ajaks ajutiselt tarvitada ja selleks otstarbeks ajutisi ehitusi rendileandjaga kokkuleppel püstitada“.

Selle märkusega kindlustas Lauljate Liit endale laulupeo platsi Kadriorus, et seda ühiselt Spordi Keskliiduga kasutada. See oli omaaegne vabariigi valitsuse seisukoht.

Kõik ehitused püstitati Lauljate Liidu poolt 1923 aastal selle sihiga, et neid edaspidi nii Spordi Liit kui ka Lauljate Liit üldlaulupidudeks kasutada võiks.

Peale laulupidu laululava Spordi Keskliidule poole hinnaga ära müües kavat-
ses Lauljate Liit Spordi Keskliiduga lepingut sõlmida, milles oleks asjatute kulude ja edaspidiste arusaamatuste ärahoidmiseks üksikasjalikumalt ette nähtud

staadioni kasutamise võimalused ja tingimused laulupidudeks. Spordi Keskliit oli kindlalt lepingu sõlmimise vastu, seletades, et Lauljate Liidule „suureks kergenduseks tohib juba üksi see teadmine olla, et laulupeo pidamiseks plats olemas on“, ja et „kui kord Spordi Keskliit lepingus teedeministeeriumiga oma peale teatud kohustuse on võtnud, saab ta seda ka pidama. Lepingu tegemisega olevat aega kuni laulupeoni, sest vaevalt on uskuda, et kumbki pool keelduks teise poole poolt üldsuse huvides avaldatud põhjendatud nõudmisi rahuldamast.“ Lauljate Liidul tuli lepingu tegemisest loobuda Spordi Keskliidu vastuseisu tõttu.

Laululava Spordi Liidule üle andes jättis Lauljate Liit endale Spordi Keskliidu nõusolekul järgnevatiks laulupidudeks staadioni platsile mitmesugused väärtuslikud ehitused: kaks einelaua hoonet, politsei hoone jne.

Kuna enam-vähem soodne laulupeo plats Lauljate Liidule kindlustatud oli, tegutses Lauljate Liit eelolevat üldlaulupidu ette valmistades kogu aeg selle kavaga, et võimalikult suuremaid summe reserveerida laulupeo muusikaliseks ettevalmistamiseks ja muusikakultuuri tõstmiseks Eestis. Selle juures arvestas Lauljate Liit asjaoluga, et uue kohase suure laululava ja kõrvalhoonete ehitamine uuel kohal tuleb maksma vähemalt 60—70.000 krooni, milliseid kulusid ainult siis on mõtte teha, kui tähendatud ehitused kohale ka järgmisteks laulupidudeks püsima jäävad ja neid rahvapidustusteks vahepeal võib kasutada. Suurt lava ülesse ehitada ja teda peale laulupeo ühes teiste hoonetega maha lõhkuda, oleks tähendanud vähemalt 40—50.000 krooni asjatut raiskamist. Uut kohast platsi laululava püsivaks paigutamiseks nii riigil kui ka Lauljate Liidul ei olnud. Kadrioru pargi kasutamise vastu laulupeo platsiks oli siseministeerium kui pargi valitseja.

Lauljate Liidu rahalise jõu koondamine peaaesjalikult laulupeo muusikaliseks ettevalmistamiseks, on võimaldanud eeliseisvat laulupidu muusikaliselt võrdlemata põhjalikumalt ettevalmistada, kui see varemalt peetud laulupidude suhtes üldse võimalik, isegi mõeldav oli. Lauljate Liit ei ole näinud oma ülesannet selles, et ainult laulupidu kui rahvapidu korraldada, vaid iga viie aasta järele peetava laulupeo abil laulu- ja üldse muusikakultuuri Eestis tõsta.

Neid asjaolusid silmas pidades ja et staadioni kasutamise tingimuste küsimust lõpulikult lahendada, pööras Lauljate Liidu juhatus 20. septembril 1927 aastal (s. o. rohkem kui 9 kuud enne laulupidu) Spordi Keskliidu poole kirjaga, milles palus, „et Lauljate Liidul juba varakult oleks võimalusi asuda platsi kasutamise kavade valmistamisele“, et Spordi Liidu juhatus juba lähemal ajal teataks, millistel tingimustel Eesti Spordi Keskliit on nõus staadioni andma kasutamiseks IX üldlaulupeole.

Selle peale teatas Spordi Keskliit alles 20. oktoobril 1927. a., et Lauljate Liidu juhatus nimetaks kaks esitajat, kellega Keskliidu esitajad võiks läbirääkimistesse astuda.

Lauljate Liidu juhatus omal koosolekul 27. oktoobril määras oma esitajad, millest Spordi Keskliidule teatati kirjaga 28. oktoobrist. Lauljate Liidu esitajad jäid ootama Spordi Keskliidu kutset või teadaannet läbirääkimiste pidamiseks, kuid seda ei järgnenud. Lõpuks kutsus Lauljate Liit Spordi Liidu juhatuse esitajad oma juhatuse koosolekule 15. detsembril 1927 a.

Järgnevatel läbirääkimistel selgus, et staadioni kasutamise kohta laulupeo platsina Spordi Keskliit seab väga rasked tingimused, näiteks, nõudis Spordi Keskliit kogu jooksutee katmist laudadega, kõhjutasu 18.000, hiljem 12.000 krooni m.e. See viis Lauljate Liidu juhatuse mõttele siiski otsekohe veel teisi laulupeo pidamise võimalusi kaalumisele võtta ja nimelt katsuda muretseda uus koht nii laulu- kui ka igasugu rahvapidude ja vabaõhu etenduste pidamiseks. Seda mõtet toetas eriti soojalt V a b a õ h u m u u s e u m, kes omalt poolt ka teatavat ainelist abi lootis anda asja teostamisel. Kavatsust pooldas ka Tallinna linnavalitsus. Kuna riigil vastav krunt puudus ja riik võimalikuks ei pidanud Kadrioru pargist ähtegi osa ära anda, jäädi peatama, kui kõige kohasema, eraomanikkude käes oleva krundi juures, mis asub Kadrioru ringtee ja n. n. Hundikuristiku vahel. Kuna selle suure krundi omandamiseks Liidule tarvilik raha (7 krunti — 7.000 ruutsülda, hind umbes 70.000 krooni) puudus ja plats rahva jalutuskohana tege- likult Kadrioru pargi laiendamiseks oleks läinud, pööras Lauljate Liit vabariigi valitsuse poole palvega 14. veebr. 1928 a., et vabariigi valitsus omandaks tähendatud krundi. Hiljem teatas Liit, et kui valitsus pikaajalist laenu annab, Liit on nõus ise tähendatud krundi omandama. Alguses olid riigivanem ja valitsuse liikmed, kellega Lauljate Liidu esitajad läbirääkimisi pidasid kindlalt selle vastu, et Lauljate Liit loobuks laulupeo pidamisest staadionil ja et suured summad (plats ühes ehitustega kokku umbes 140.000 krooni) uue platsi sisse- seadmiseks välja antakse. Hiljem suhtus valitsus siiski heatahtlikult kõnealoleva uue platsi omandamisele ja tegi riigieelarve arutamisel riigikogule ettepaneku 5 miljoni krediiti määrata platsi omandamiseks riigile. Seda ettepanekut ei pool- danud riigikogu mitmesugustel kõrvalpõhjustel. Lauljate Liidu esitajate küsimu- sele, kas maksab enam oodata platsi omandamist riigi poolt, vastati valitsuse liigete poolt, et valitsus asja veel kaalub, igatahes aga ei poolda, et Lauljate Liit platsi ise riigi laenuga ostaks. Alles 4. mail selgus, et valitsus platsi ei omanda, ega ka võimalikuks ei pea toetada teist Lauljate Liidu ette- panekut, et Lauljate Liit platsi ise Pikalaenu panga ja valitsuse poolt antud laenu abil ostaks.

Kõne all on olnud viimasel ajal ka plats, mis asub Narva maantee ja Pirlta tee vahel, n. n. Mürkese krunt. Kuid laulupeo platsina võis see kaalumisele tulla alles siis, kui Põllumeeste Seltsil läks korda sõlmida rendilepingut Mürkese krundi kasutamise kohta näituse platsiks pärijatega, mis sündis alles aprilli kuu lõpul. Kuna Mürkese pärijate krunt on testamendiga määratud sihtva- randus, siis ei olnud Lauljate Liidul endal selle krundi rentimiseks varemalt mingisuguseid väljavaateid. Kõneall olevat platsi oleks võimalik edaspidi laulu- pidudeks kasutada, kuid kuna platsi kordaseadmine suuri töid ja kulusid nõuab, on äärmiselt raske teda eelseisvaks laulupeoks kasutada.

Kuna Kultuurkapitali nõukogus puuduvad Lauljate Liidu esitajad ja tege-

Nüüd siis oleme kord vabanend igasugustest Linckedest ja Baumannidest laulupidude orkestrimuusikas — usun et ka maakondade ja kihelkondade laulupeod ja -päevad järgi teevad — mis on olnud viimase ajani meie hoolimattuseks ning nõrkuseks. Nüüdsetes orkestri palades paistab silma see asjaolu, et heliloojad on meeleldi kasutanud suures enamuses just meie rahvaviit. Meie oma rahvaviisi kõrval on ka väga tagasihoidlikult kasutatud mõnd soome rahvaviit. Nii on A. Kapp oma marsi kirjutanud soome rahvaviisile „Olet maamme armahin Suomenmaa“, mis ka meile nii tuttav, ja niivõrd omaks saanud A. Kunileidi „Sind surmani“ ja et ei tundugi enam võõrana viisina — vaid just kui omana. Ja just selle tõttu sobib ta hästi sarnasena tööna. Soome viise vilksatab veel siin seal Kulli „Potpourri-Fantaasias“. Ka saksa viis, meile laialt tuntud sõnadel „Mu isamaa armas“ on aset leidnud J. Aaviku „Kungia rahvas“ teise motiivina.

Muis töis on kasutatud laialt tuttavaid viise nagu „Tule koju“, „Oh seda ilu ja õnne“ jne. Vedro on omas „Rapsoodias“ aga kasutanud tantsuviise, mis rahval vähem tuttavad ning teinud sellega hea tutvustamis-töö, kuna meil on olemas väga rikkalik rahvaviiside tagavara, kuid tuntakse neist üpris vähe. Meie heliloojad peaks ka selles suhtes rohkem rõhku panema sellele, et uusi, tundmata viise ohtralt omis kompositsioones propageerida.

Nüüd siis oleme vabanend võõrastest autoritest laulupidudel, nii koori kui orkestrimuusikas! Koorimuusikas küll juba ammu! Ja kui ma nimetasin ülal meie eneste hoolimattuseks seda, et viimase ajani pasunakoovid pidid ikka mängima võõraid alaväärtuslikke gavotte ja romansse, siis arvan selles küll õiguse olevat, kuna nüüdsed autorid (nüüdsed pasunakoovi repertuaari) oleks võinud ju ka 5 aasta eest (ja varemgi) meile samasuguseid töid muretseda, kui ainult oleks olnud algatus! Nüüd aga võeti asi käsile ning — saadi!

Kõik pasunakoovi palad mängis haruldaselt suur orkester hea eduga, kuna nad kõik on soodsalt orkestrille kirjutatud. Orkestri kõlajõud oli aga kaugelt suurem kui seda Estonia kontsertsaal mahutada suudab.

Samasuguse eduga esines laulukoor, lauldes R. Tobiase „Teel“ ja „Varas“, Läte „Laul rõõmule“ ning Genetz'i „Terve Suomeni maa“. T. V.

VI ja VII sümfooniakontsert

15. ja 22. aprillil s. a.

Kaht viimast hooaja lõppkontserti juhatas külalisena Läti rahvusooperi muusikajuht Emil Cooper.

Esimese kontserdi kavas oli Čaikovsky VI sümfoonia (pateetiline), Ljadovi kolm muusikalist pilti: „Baba Jaga“, „Nõiduslik järv“, „Kikimora“ ja Rimsky-Korsakovi „Hispaania Capriccio“, teise — Beethoveni avamäng „Leonore nr. 3“, „V sümfoonia“, Mahleri „Adagietto“, Wagneri „Eelmäng ja Isolde armusurm“ oop. „Tristan ja Isolde“ ja avamäng ooperist „Tannhäuser“

Kuna juhataja hra Cooper oli varem Peterburi Maria teatri muusikajuht ning viimaseil aastail ka Lääne-Euroopas oma esinemistega teatavat tähelepanu äratanud, siis oli meil küllalt põhjust tema esinemise vastu huvi tunda.

Hra Cooper on suure praktikaga ning vilumusega orkestri juht. Ta teab mis ta orkestrilt nõuab — ning rohke proovide arvuga sulatas ta meie juhusliku orkestri ilusaks tervikuks, kes tehniliselt väga painduvalt täitis juhi soove.

Nii viis ta mõlemil kontserdil kava suure kindlusega ning hooga läbi.

Muusikalises tõlgitsemises võib ju palju isearvamisi ning maitseid olla, kuid kõige vähem rahuldus siin küll Čaikovsky VI sümfoonia, kus juhataja ei suutnud üldiselt õiget põhitooni tabada. Meeloluliselt oleme seda tööd küll oma juhatajailt sobivamalt kuulnud. Kõige paremini õnnestus juhatajal Rimsky-Korsakovi „Hispaania capriccio“, Wagneri tööd ning Mahleri „Adagietto“, kus ta viimases rahuliselt saavutas ilusa viiulite kantileeni, mis lõppes mingis ebamaises ppp-mos.

Üldiselt jäi hra Cooperist mulje, et ta pole mitte sarnaseid suuri juhte, kes oma muusikalise isikuga suudaks orkestrit mõjutada ning siis temast helisi võluda — vaid ta on pigem tehnika mees.

T. V.

Soome muusika õhtu.

Eesti-Soome-Ungari liidu järjekorraline kontsert oli 29. aprillil. Kava oli väga rikkalik ning huvitav nii helitööde mitmekesiduse kui ka esinevate kunstnikkude poolest

Kontserdi algul kõneles Soome muusika ajaloost prof. P. Ramul. Soolo-lauludega esines A. Arder, lauldes Sibeliuse „Ristämblikku“ ja A. Järnefeldi „Hällilaulu“ ja pr. M. Päts, lauldes Yrjö Kilbise huvitavat „Õuessa hiilib neidu noori“, Sibeliuse „Pöllulilleke“ ja Palmgreni „Ei nyt enää“.

T. Kuula klaveritrio III jagu (Adagio) mängisid H. Schütz, A. Vaarman ja V. Padva. S. Palmgreni klaveripaladega esines E. Franz, mängides „Gavott ja Müset“, „Soome rahvalaul“ ja „Meri“. A. Pappmehl mängis Melartini „Elegia“ ja T. Kuula huvitava „Hällilaulu“. Orelil mängis H. Käänd O. Merikanto „Passacaglia“.

Laulukooridest esines esimeses jaos Koolinoorsoo Muusikaühingu koor. R. Pätsi juhatusel ning laulis Sibeliuse „Paadisõit“, Palmgreni „Luonteri rannal“ ja T. Kuula „Nuiameeste marss“. Lõpuks esines Rahvaulikoolide Seltsi segakoor T. Vettiku juhatusel, lauldes E. Genetz'i „Terve Suomeni maa“, V. Mikkola „Rohutirtsu pulmasõit“ ning A. Tõrnu ddi „Peidutamine“. Osavõtt kontserdist, hilise aja peale vaatamata, oli väga elav.

—z—

Ilmus müügile eht Vene

≡ paberossitubak ≡

KAUKASIA

1/4 nl. Kr. 130, 1/8 nl. 65 s.

A.-s. „KADEWE“

IX laulupeo eeltöid

Soovitakse üldlalupeo kavasse vaimulikke laule.

Mõni aeg tagasi seletas Lauljate Liidu esimees prof. A. Topman ajakirjanikkudele selle küsimuse kohta järgmist:

Üldlalupeo laulude valikuks seati üles põhimõte, et laulud olgu eesti heliloojate tööd, omapärase, rahvusliku ilmega.

Uute laulude saamiseks kuulutati võistlus. Võistlusele saadetud lauludest jury valis välja 7 laulu — raskeid ja kergeid.

Üldlalupeo kava seadis kokku komisjon, kuhu kuulusid kadunud Lauljate Liidu esimees K. Türrpu (suurim kirikumuusika tegelane), J. Aavik ja A. Kasemets.

Kavasse võeti 24 segakoori laulu, 6 meestekoorilaulu ja 2 laulu (segak.) naaberrahvaste lauljate tervitamiseks üldlalupeol.

Üldlalupeo noodid ilmusid 1926. aastal. Eelproovid algasid 2 aastat tagasi. Suurem osa laulupeo laule on korralikult kätte õpitud. Üksikutel kooridel osa laule õppimata

Käesoleval poolaastal pööras Tartu ülikooli koguduse laulukoor „Cantate Domino“ Lauljate Liidu poole ettepanekuga laulupeo kavasse paigutada ka vaimulikke laule. Ülikooli koguduse laulukoori ettepanekut toetasid Tartu linna kirikukoorid. Ka pöörasid Tartu praostkonna õpetajad samasuguse ettepanekuga Lauljate Liidu poole.

Lalupeo kavas on peale rahva ja rahvuslike laulude veel rida suurejoonelisi, pühalik-tõsise iseloomuga laule. Just nende lauludega katsetakse laulupidu alata ja lõpetada. Puht kiriku laule suurejoonelise pidulik-pühaliku ilmega üldlalupeo toimkond kirikumuusika tegelase hra K. Türrpu'ga eesotsas kava kokkuseadmisel eesti heliloojate teoste hulgast ei leidnud.

Liidu nõukogu viimasel koosolekul, kus Tartu kirikukoorige ettepanek kaalumisele tuli, arvestades ülejäänud lühikese ettevalmistusajaga otsustati varem kinnitatud kava mitte muuta. See otsus on mõnes ajalehes esile kutsunud protesteerivaid artikleid, millistes antakse mõista, et nüüd vast kiriku koorid, eriti Lõuna-Eesti omad, laulupeol kaastegemisest loobuvad. Arvati isegi märkida võivat, et laulupeost sellepärast loobuvate lauljate arv tegevat ühe kolmandiku lauljate üldarvust.

On huvitav märkida, et kirikukoore on laulupeole üles annud ainult 20 (meil on üldse 160 Ev. Luteri kirikut!) kokku 300 lauljaga. Neist on umbes 50% Põhja-Eestist, teine 50% Lõuna-Eestist.

Kuidas kirikukoorid omas suures enamuses laulumuusikasse üldse suhtuvad, selleks olgu toodud järgmine näide:

9. üldlalupeo noote on üldlalupeost osavõtvad koorid endale muretsenud 13.000 eksemplari.

On olemas Ev. Luteri kiriku koorijuhtide muusikakomisjon, millise esimeheks on ka praegune Lauljate Liidu esimees. See komisjon ei ole suutnud Ev. Luteri kiriku kooridele valmistatud noodivihku 1.000 eks. veel mitte ära

müüa, sest osa kirikukooride juhte teatavad, et koguduse nõukogu ei lubavat koori nootide muretsemiseks (kirikulaulud!) raha.

Kreeka apostliku õigeusu vaimulikud ei ole Lauljate Liidu poole vaimulikude laulude kavasse võtmise suhtes pööranud, küll on nad aga Pärnus juba mõne aasta eest oma „Kiriku laulupäeva“ korraldanud, mille sarnast pole veel kavatsenud korraldada Ev. Luteri kirik.

Ühe ajalehe teatel kavatsetavat laulupeo „vaimulikude laulude“ küsimust ka Ev. Luteri kirikupäeval (juunikuul) arutada.

Lauljate Liidu esimehe arvamise järele on Ev. Luteri kirik oma „kirikulaulu“ täiesti sööti jätnud, see on otse kadumisele määratud, sest kiriku viise ei õpetata enam koolides ja kirik ise pole mingit uut katset kirikulaulude õpetamiseks teinud. Kiriku kooride arvuline kui ka muusikaline tasapind on lüüa matult madal. Üksikud juhuliselt paremad koorid ei päästa veel seda seisukorda. Sellepärast on väga rõõmustav, et Ev. Luteri kiriku üldkoosolekul vaimuliku laulu küsimust kavatsetakse arutada. Seni aga arvab Lauljate Liidu esimees, ei tohiks Lauljate Liit kirikust endast ettetikkuada.

Üksiklauljate sõidukorraldus.

IX üldlaulupeost võtavad osa mitmed linna laulu- ja pasunakoorid, peamiselt üliõpilas-õpilaskoorid, kes täie koosseisuga töötavad ainult talvekundel. Suvel sõidavad neist kooridest paljud lauljad-mängijad maale laiali. Nendele lauljatele hinnalandusega sõidu võimaldamiseks üldlaulupeole Tallinna otsustas Eesti Lauljate Liidu juhatus maksma panna järgmise korra:

Lauljad-mängijad, kes laulupeoks oma koori alalisest asukohast ära sõidavad, nõutavad oma koori juhatuselt või juhatajalt tunnistuse, milles tähendatud laulja-mängija nimi ja koori nimi, kus ta alaliselt laulab, s. t. millise koori nimekirja ta on võetud avaldamiseks üldlaulupeo juhis. Selle tunnistuse ettenäitamisel laulja-mängija liitub kooriga, millise läheduses ta suvel asub. Koori juhataja või juhatus, millisega mõne teise koori laulja-mängija sõiduks liitub, teatab selle laulja-mängija nime Lauljate Liidu büroole kõige hiljemalt 10. juuniks sõitjate nimekirja paigutamiseks, millise järele saadetakse kooridele hinnaalanduse tunnistused. Teate Lauljate Liidule saatmise eest peavad kooriga liitunud lauljad-mängijad kõigepealt ise hoolitsema. Teate mitte saat-

Parem kõigist teistest sortidest on

KADEWE

== PABEROSITUBAR ==

SAITA

1/4 nl. 1 kr., 1/8 nl. 50 senti.

Headus alati püsiv.

misel või selle hilisel saabumisel jääb sellane laulja-mängija laulupeole sõitjate nimekirjast välja, mistõttu tal pole võimalik saada hinnaalandusega sõitu. Koorid, kust suveks lauljad-mängijad laiali sõidavad, peavad ära sõitnud lauljate-mängijate nimesid samuti Lauljate Liidule teatavaks tegema, vastasel korral hinnaalanduse tunnistus antakse välja koori terve koosseisu tarvis, mis aga raudteel võib segadusi tekitada.

Segaduste ja arusaamatuste ärahoidmiseks palub Lauljate Liidu juhatus antud juhtnõore täpselt ja hoolega täita.

Laulupeo tegelased saavad sõidu veeteel hinnaalandusega.

Teedeministeeriumi tariifnõukogu otsusel saavad kõik laulu- ja muusikakoorid laulupeole ja tagasi sõiduks 50% hinnaalandust riigi päralt olevatel rannasõidu-laevadel „Endlal“, „Kunglal“ ja „Traalil“. Raudteel sõiduks on sellane soodustus juba sõidutariifis ette nähtud.

Suur huvi eesti laulupeo vastu Lätis.

Läti provintsi presse ühingu juures asuv Eesti-Läti lähendamise osakond kirjutab Eesti Lauljate Liidule, et IX eesti üldlaulupidu äratav läti seltskonnas suurt huvi.

Eesti-Läti lähendamise osakonna sihiks on edendada mõlema rahva kultuurilist koostööd. Selles mõttes tahavad osakonna juhtivad organid omalt poolt

.....

1927. a. Muusikalehe üksiknumbreid, mis korra talituses täiesti otsas olid, on üksiknumbrite müüjailt tagasi saadud. Nii on 1927. a. Muusikalehe terveid komplekte veel vähesel arvul saadaval. Mõned komplektid on ka kokku köidetud; hind 2 krooni. Köitmata aastakäigu hind 1 kr. 20 sen. Saatke talitusele vastaval arvul postmarke või raha, siis saadetakse aastakäik 1927. a. Muusikalehte otsekohe postiteel kätte.

.....

kaasa aidata laulupeo heaks kordaminekuks ja kergendada läti kodanikkude osavõttu sellest naaberrahva suursündmusest.

Eesti-Läti lähendamise osakond läti provintsi presse üh. juures peab soovitatavaks, et Eesti Lauljate Liit laulupeo kavades mõned laulupeo laulude sõnad avaldaks ka lätikeelses tõlkes. Osakonna juhatus lubab tõlked muretseda, kuna neil juba kõik eesti üldlaulupeol ettekantavad laulud on läti keele tõlgitud. Ühing kavatseb välja anda ka Eesti üldlaulupeo noote, et juulikuul lõpul korraldada Riias eesti laulupäeva, mille kavas oleks IX eesti üldlaulupeo laulud.

Läti provintsi presse ühingusse kuuluvad 30 Lätis ilmuvat ajalehte, kokku umbes 75.000 lugejaga.

Eesti Lauljate Liidu juhatus omalt poolt saadab tähendatud ühinguale alaliselt informatsiooni IX üldlaulupeo eeltöödest, korraldusest ja kavast.

Laulupeo eeskavale lätikeelsete sõnade trükkimist ei pidand Lauljate Liidu juhatus võimalikuks.

Aruanne Lauljate Liidu 1927. a. tegevusest

Möödunud aastal Eesti Lauljate Liit tegutses IX üldlaulupeo tähe all. Üldlaulupeo eeltööd moodustasid peaosas Lauljate Liidu tegevusest. Muu töö oli selleks enam tahaplaanile nihutatud.

IX üldlaulupeo eeltööd

alustas Lauljate Liit juba 1925. aastal uute koorilaulude võistluse väljakuulutamisega. 1926. aasta kulus üldlaulupeo eeskava kokkuseadmisele ja nootide trükkimisele. Alles 1926. a. sügisel jõuti nii kaugele, et võis algust teha üldlaulupeo nootide saatmisega laulupeole registreeritud kooridele. 1926 a. viimane veerand ja 1927. a. algus kulusid laulukooridel üldlaulupeo eeskava õppimiseks. Üldlaulupeo eeskava õppimise kergendamiseks ja ühtlustamiseks korraldas Lauljate Liit 1926. a. lõpul ja 1927. a. algul laulukoori juhtidele lühikeseajalisi instrueerimis-kursuseid (Tallinnas, Tartus, Rakveres).

Üldlaulupeo eelproovidega tegid laulupeo üldjuhid algust möödunud aasta 27. märtsil, mil peeti esimesed eelproovid Rakveres ja Elvas. Alul oli kogu eelproovide korraldus meie lauljaskonnale võõras, sest varemate üldlaulupidude puhul peeti eelharjutusi ainult mõni kuu enne laulupidu. Seekord aga algasid

Lauljad — Eesti Lauljate Liidu liikmed! Muretsege endile üldlaulupeoks Lauljate Liidu rinnamärgid. Rinnamärk on tunnuseks, et teie kuulute selle hiigla muusikapeo korraldaja — Lauljate Liidu — liikmeskonda, et teie moodustate organiseeritud lauljate pere. Veel täna saatke oma seltsi juhatare kaudu tellimine ära.

Höbemärk maksab 1,25 senti, pronksmärk 75 senti. Asjatundjad peavad pronksmärki vältimuse poolest sama heaks kui höbemärki, milline on esimesest tuntavalt kallim.

eelharjutused ligemale poolteist aastat varem. Varemate laulupidude korral ei olnud kunagi ülevaadet, millised lauljad just eelproovidest osa võtsid. Nüüd seati sisse kontroll-lehed, kus iga laulja nime järele igal eelproovil koorijuht poolt märkus tehti sellest, kas laulja on eelproovil või puudub. Selle tõttu on praegu iga laulja kohta üldlaulupeo hiiglakoorist enam-vähem täpselt teada, kas ta laulupeo eelharjutustest on korralikult osa võtnud, või mitte. Et sellane kord meie lauljaskonna suurte hulkade distsiplineerimisele on tuntavalt kaasa aidanud, selles pole mingit kahtlust, kui suurel määral aga, seda võime otsustada alles üldlaulupeo hiiglakontsertide möödumisel.

Üldlaulupeo eelproovide õnnestumisele aitas kaasa eelproovi ringkondade loetus, mille järele eelproovi ringkonna keskkohast (eelproovi ruumid) või lähem raudteejaam eelproovidele sõiduks ei olnud ühelegi koorile palju üle 10-ne kilomeetri kaugusel, ja teiseks see, et laulukoorid eelproovidele sõiduks raudteel vabariigi valitsuse otsusel kasutasid 50%-ist hinnaalandust. Neljastajast

üldlaulupeole registreeritud laulukoorist ainult 32 on sellaseid, kes kõigist eelproovi ringkondadest asusid mitmekümne kilomeetri kaugusel, nii et neile eelproovidest osavõtt kujunes võimatuks. Nende kooride töö korraldamiseks ja juhtimiseks ei ole Lauljate Liidul seni veel võimalusi jatkunud, kuigi seda laulupeo üldjuhid ja instruktorid enne üldlaulupidu võimaluse korral kavatsevad teha. Muidugi jäävad üksik-koorid selle tõttu ettevalmistuselt teistest nõrgemaiks. Kuid arvesse võttes, et üksik-koorid üldlaulupeo tegelaskogust moodustavad vaevalt 8%, ei või see laulupeo üldkoori muusikalisele ettevalmistusele kuigi suurt mõju avaldada.

Laulupeo eelproovidest osavõtmine on algusest peale olnud võrdlemisi elav. Eelproovidest osavõtjate arv keskmiselt teeb 75% iga ringkonna lauljate koguhulgast. On ette tulnud mitmeid eelharjutusi, milledest osa võtsid vaevalt pooled vastava ringkonna lauljaist. Selleks mõjusid kaasa halvad ilmad ja viletsad teed (kevadine veelagunemine ja sügised tormid). Kuid pole sugugi haruldased eelproovid, millistele olid ilmunud tervelt 90% vastava ringkonna lauljate koguarvust.

See näitab, et huvi meie lauljaskonna üldlaulupeo vastu on väga suur ja püsiv. Suur enamus laulupeole ülesannud laulukooridest ja lauljaist hindab laulupeo eelproovide suurt tähtsust ja kasu väga õieti. Eelproovidest on osa võetud haruldase korralduse ja täpsusega, vaatamata sageli maa kaugusele, halvale ilmale, pahadele teedele või mitmesugustele muudele raskustele.

Eelproovidest on ainult mõned üksikud enam-vähem nurja läinud: ühel juhusel ei tulnud laulukoorid eelproovile (Elva), teisel juhusel ei sõitnud eelproovi juht eksituse tõttu kohale (Otepää, Kärsna), kolmandal juhusel pidi eelproovi juht sõidu õnnetuse tõttu poolel teel katkestama (Keila, Kanepi), neljandal juhusel ei olnud juhi sõit eelproovile võimalik lähipääsemata teede pärast (Vastseliina). Viimastel juhustel ei läinud eelproovile kokku tulnud lauljad siiski mitte laiali. Harjutati kokkulaulmist kohalike koorijultide näpunäidete järele. Paaril korral on tekkinud segadused eelproovi ruumidega (Tartu, Elva ja mõned teised ringkonnad).

Kahtlemata mõjuvad viperused lauljate meeleolule halvasti, tekitavad nurinat ja meelepaha. Kuid peab arvesse võtma seda, et senini on korraldatud üldse üle 240 laulupeo eelproovi, millise suure korralduse juures komisused on ikka võimalikud.

Puhkpilli orkestrid üldlaulupeol.

Möödunud aastal toimus puhkpilli orkestrite registreerimine üldlaulupeole. Lauljate liidu muusikatoimkond seadis kokku puhkpilli orkestrite eeskava seitsmest palast, millised kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali valitsus heliloojalt ostis ja andis kasutamiseks Lauljate Liidule.

Puhkpilli orkestri nootide paljundamisega alustati 1927. a. suvel. Hanke võtja kahjuks ei täitnud lepingut korralikult, mistõttu nootide paljundamine venis pikemale kui kavatsetud, mitme kuu võrra. Lepingu põhjal peeti hanke võtjalt küll kinni suurem summa kahjutasuna, kuid nootide viibimisest tekkinud muusikalist kahju ei saa ju raha peale ümber arvata.

Kindlasti kõik puhkpilli orkestrid nüüd püüavad laulupeoni ülejäanud lühikest aega kasutada asjata kulunud aja tagasivõitmiseks ja teevad seepärast tööd kahekordse energiaga. Loodetavasti nad seda ka suudavad. Seda tööd aitab orkestreile kergendada Laujate Liidu poolt ametisse seatud alaline instruktor, kes orkestrite nõudmisel kohe kohapeale sõidab.

Puhkpilli orkestri palade kätteõppimise kergendamiseks ja selle töö ühtlustamiseks korraldas Laujate Liit möödunud kevadpühade aegu neljapäevalised kursused puhkpilli orkestri juhtidele, millistest võtsid osa 50% orkestrijuhitide üldarvust.

Laulupee tegelastele sõidu kergendamiseks

nii eelproovidele kui ka üldlaulupeole eeloleval suvel Tallinna, tegi Laujate Liidu juhatus kõigile kooridele möödunud aastal ettepaneku moodustada üldlaulupee fond, millest tasutakse esmajärjekorras kehvemate lauljate-mängijate sõidukulud. Fondi asutamiseks ja suurendamiseks tegi Laujate Liit kooridele ettepaneku korraldada rohkesti kontserte, pidusid ja laulupäevi. Kuna kontsertide ja pidude pealt omavalitsused harilikult võtavad väga suure protsendi lõbustumaksu, mis nende korraldamise teeb raskeks, siis pööras Laujate Liit linnade ja maakondade liitude poole, et viimased omalt poolt kaasa aitaksid laulupee fondi asutamiseks korraldatavate pidustuste lõbustumaksust vabastamiseks. Mõlemad liidud vastasid palvele jaatavalt ja tegid oma seisukoha teatavaks kõigile maakonna- ja linnavalitsustele. Kuid viimased kahjuks kooridele selles suhtes kuigi suurt heatahtlikkust ja vastutulekut ei ole näidanud. Ka ei ole koorid ise laulupee fondi asutamist küllalt energiliselt käsile võtnud.

Kindlasti järgnevateks üldlaulupidudeks asi paraneb. Võib ju түsedama fondi loomine ikkagi sündida ainult pikema aja jooksul ja püsivama töö järele. Endast laulupee fondi asutamine iga laulukoori ja puhkpilli orkestri juure, millest tasutaks lauljate-mängijate sõidukulud laulupee eelproovidele ja laulupeole, ei ole laulupee õnnestumise mõttes sugugi väikse tähtsusega küsimus.

Vabaõhu etendused laulupee ajal.

Möödunud üldlaulupee ajal peetud vabaõhuetendused äratasid suurt tähelepanu ja poolehoidu nii kodumaal kui ka väliskülaste juures. See on põhjuseks, et vabaõhu etendused laulupeost moodustavad tähtsa osa.

Vabaõhu etenduste korraldamise algatas Laujate Liidu juhatus, kutsudes sellekohasele nõupidamisele kõigi meie suuremate teatrite esitajad. Vabaõhu etenduste korraldamisega ühenduses olevaid raskusi läbi kaaludes loobusid meie suuremad teatrid „Estoonia“ ja „Vanemuine“ nende korraldamistöödest. Jäi järele ainult „Draamastuudio“ teater, kes ka vabaõhu etenduste korraldamiseks nõusoleku avaldas. „Draamastuudio“ teatri juhatus kutsus mitmele nõupidamisele meie nimekamaid teatritegelasi ja kirjanikke, kelle poolt seati kokku vabaõhu etenduse kava. Ettekandele tuleb nimelt kreeka klassiline tragöödia „Antigone“ ja eesti algupärand kirjanik A. Adsoni sülest „Toomapäev“, milles kujutatakse eesti ajaloo tuntud Viljandi mässu.

Vabaõhu etendustel on lubanud kaasa teha kõik paremad eesti näitekunstnikud ja umbes 1000 inimesest koosnev tegelaskogu mass-stseenide tarvis.

Vabaõhu etendustele pääsevad tegelased ühele kindlasti maksuta, teisele vabaõhu etendusele tegelaste pääs on veel lahtine, väga võimalik, et Lauljate Liidu juhatusel läheb korda „Draamastudio“ teatriga nii kokku leppida, et tegelased kõigile etendustele pääseksid tasuta.

Üldlauupeo rinnamärgi

valmistamisele asus Lauljate Liidu juhatus juba 1927. a. algul. Pöörati palvega kunstnikkude poole, et need rinnamärgi kavandi valmistaksid. Palvele reageeris ainult kunstnik N y m a n n, kes esitas Lauljate Liidule pooltosinat rinnamärgi kavandeid. Rohkema arvu kavandite saamiseks pööras Lauljate Liidu juhatus ka Riigi Kunst-tööstuskooli poole, kus valmistati tervelt 17 kavandit, nende hulgas mitmed võrdlemisi huvitavalt väljatöötatud. Märgi valikul osutus tehnilistel põhjustel kunstnik Nymann'i kavand kõige vastuvõetavamaks ja meeldivamaks, mispärast Lauljate Liidu juhatus sellel ka peatus.

Üldlauupeo juht.

Üldlauupeoks annab Lauljate Liit välja peojuhi, millesse paigutatakse kirjutusi laulupeost, Lauljate Liidu tegevusest, heliloojate ja üldjuhtide pildid ning eluloolisi andmeid, laulupeo kava ja kõigi laulupeo tegelaste nimed. Peale selle juhi väljaandmise kulude vähendamiseks paigutatakse sinna ka kuulutusi. Lepingu järele on Eesti Telegraafi Agentuur, kelle kätte anti kuulutuste kogumise ainuõigus, kohustatud laulupeo juhi tarvis koguma kuulutusi vähemalt 3000 krooni eest.

Üldlauupeo platsi küsimus

on Lauljate Liidu juhatusel kõige suuremat muret teinud. Endisel laulupeo platsil asub praegu spordistaadion, mille korraldamise kulud laulupeo platsiks ja uuesti endisse seisukorda tagasi seadmine teeb kulu 35.000 krooni. Sellast kulu tuleks korrata iga laulupeo puhul, mis staadionil peetakse. Et niisugusest asjatust raharaiskamisest mööda pääseda, asus Lauljate Liit uue laulupeo platsi otsimisele. Kohane maa-ala leiti Kadriorus pargi ringtee ja Hundikuristikute vahel, milline praegu eraomanikkude käes. Tähen datud maa-ala omandamiseks pööras Lauljate Liit palvega vabariigi valitsuse poole, kes krundi omandamisega põhimõttelikult nõus, kuid maa ostmiseks ei ole valitsus seni teid leidnud.

Viimasel ajal on üles kerkinud laulupeo pidamise mõte Tallinna Põllumeeste Seltsi uuel näitusplatsil, mis asub Kadriorus Narva maantee ja Pirita tee vahel. Viimane maa-ala on aga laulupeo tarvis võrdlemisi ebasoodne. Keset platsi asub suve läbi vesine soomülgas, mille kuivatamine ja täitmine nõuab suurt kulu. Viimasele platsile pääsevad ka meretuuled vabalt ligi, mis laulupeole sugugi kasuks ei ole.

Küsimus, kuhu uus laululava ehitada, või kas jääda koguni endise platsi ümberkorraldamise kavade juure, selgub lähemate päevade jooksul.

Uue laulupeo platsi kasutamise kavade kokkuseadmiseks töötab juba mõnda aega tehniline komisjon teedeministri abi hra K. J ü r g e n s o n'iga eesotsas.

Laulupeo kontserdid raadiosse.

Lauljate Liidu juhatus leppis kokku „Radio Ringhäälinguga“, et viimane annab raadio kaudu edasi kõik üldlaulupeo kontserdid. Sel teel on võimalik laulupeo hääglakontserte kuulata ka välismaal: Soomes, Rootsis, Norras ja Lätis.

Laulupeo tegelased rahvariidesse.

Lauljate Liidu juhatus pööras üleskutsega kõigi üldlaulupeost osavõtjate kooride poole, et nad laulupeole ilmuks võimalikult rahvariities. Oodata on, et ka mitmed väliskoorid laulupeole ilmuvad oma maa rahvariities.

Suurema äri rahvariities valmistamise alal „Kodukäsitöö“ Tallinnas, leppis Lauljate Liidu juhatus kokku, et see laulupeost osavõtjatele laulukooridele rahvariities müüb hinnaalandusega.

Eesti üldlaulupidu äratav huvi välismaal.

Eesti IX üldlaulupeo vastu tunnevad elavat huvi paljud välismaalased: lauljad ja huvireisijad. Lauljate Liidule saabub rohkesti järelepärimisi üldlaulupeost, nii üksikutelt asjast huvitatult: Kaliforniast, Norrast, Rootsist, Soomest, Lätist, Taanist ja Poolast, kui ka organisatsioonidelt ja välissaatkondadelt.

Informatsiooni andmist laulupeost välismaile toimetab Lauljate Liit meie välisministeeriumi kaudu, kus informatsioon tõlgitakse võõraisse keeltesse ja saadetakse laiali.

Lauljate Liidu tegevus muudel aladel.

Üldlaulupeo eeltööde tõttu, mis Lauljate Liidult nõuavad kogu energia kokkuvõtmist, on muu tegevus enam tahaplaanile surutud, kuid siiski mitte täiesti katkestatud.

Lauljaskonna organiseerimistöö.

Üldlaulupeo-eelse eelvuse puhul on Lauljate Liidu juhatus püüdnud võimalikult rohkesti laulu-muusika organisatsioonide Lauljate Liidu liigeteks tõmmata. Sellekohase üleskutsega pööras Lauljate Liidu juhatus kõigi üldlaulupeost osavõtjate laulukooride poole. Üleskutsel vastasid Liidu liikmeks astumisega 21 organisatsiooni kokku 668 üksikliikmaga.

1927. a. jooksul langesid mitmed organisatsioonid oma kohustuste mitte-täitmise tõttu liigete nimekirjast välja. Aasta lõpul oli Lauljate Liidu liigeteks kokku 142 organisatsiooni üldse 5280 üksikliikmaga. Peab tähendama, et siia hulka ei ole arvatud kõigi üksikutesse organisatsioonidesse kuuluvate liigete arv, vaid ainult need, kelle eest liikmemaks on Lauljate Liidule tasutud. Liikmemaksudest sai Lauljate Liit sissetulekuid 79.200 mk.

Lauljate Liidu osakondadest tegutsesid aruande aastal Tartumaa ja Virumaa omad. Liidu juhatus tegi ettepaneku Viljandi, Võru, Järva ja Pärnu organisatsioonidele asutada kohalikud Lauljate Liidu osakonnad, kuid kahjuks tähendatud maakondade organisatsioonid Liidu osakondade asutamiseni veel ei ole jõudnud.

Häälekandja „Muusikalehe“ väljaandmine.

Neljas ilmumisaasta oli Lauljate Liidu Muusikalehele kiire kasvu aasta. Muusikalehte ilmus varem võrdlemisi väikesel arvul. Lauljad ja muusikaharrastajad olid oma häälekandja vastu ükskõiksed. Ajakirja väheses levinemises ei olnud takistuseks mitte üksi lauljaskonna loidus meie ainukese muusikalise ajakirja vastu, vaid just suurel määral väga piiratud levitajaskond. Möödunud aasta sügisel alustas Lauljate Liidu juhatus energilist kihutustööd Muusikalehe kasuks. Kihutustöö lauljaskonnas andis ootamatult häid tulemusi. Muusikalehe tiraash suurenes ligi kümnekordseks. Tiraashi suurenemine omaltpoolt andis Lauljate Liidu juhatusele võimaluse ajakirja lehekülgede arvu suurendada poole võrra, samuti ka ajakirja formaati, ilma et selle tõttu Muusikalehe hinda oleks tõstetud. Muusikalehe lehekülgede arvu rohkenemine võimaldas ajakirja sisulise mitmekesistamise, võimalikult suurema hulga soovide rahuldamise mõttes. Teiselt poolt üldlaulupeo-eelne elevus mõjutas huvi tõusu Muusikalehe vastu.

1927. a. toimus ka muudatus Muusikalehe toimetamises. Seni tegi seda üks isik. Aasta keskel asendati see kollegiaalse toimetusega, koosnev kolmest isikust.

Anelisel ei olnud 1927. a. Muusikalehele kuigi hiilgav. Tiraashi suurenemine algas aruande aasta viimastel kuudel, mistõttu tekkinud puudujääki polnud enam võimalik tasa teha. Kulused oli Lauljate Liidul Muusikalehele 329.146 marka, sellest summast tegi suurima osa trükikulu 104.475 mk., honorarid 67.465 mk., talituskulu 61.000 mk., ruumide üür 22.300 mk., toimetuse töötasur 36.000 mk., klisheed 20.263 mk. ja muu vähem kulu. Tulused oli Muusikalehel kokku 296.054 mk. Puudujääk 33.092 mk., milline tuleb Lauljate Liidul teistest summadest katta.

Maakonna laulupeod.

Lauljate Liidu volikogu poolt kinnitatud kava järele peeti maakondlikud laulupeod aruande aastal Rakveres, Viljandis ja Kuresaares. Laulupeod õnnestusid rahuldavalt nii muusikaliselt kui aineliselt.

Virumaa laulupeost Rakveres võtsid osa 66 laulukoori 1824 lauljaga ja 9 pasunakoori 155 mängijaga, kokku 75 koori 1979 tegelasega. Pääsetähti müüdi mõnikümne alla 10.000-e.

Kulused oli Virumaa laulupeo korraldamisega 630.671 mk., tulused 853.561 m., ülejääk 222.890 mk. Laulupeo puhtast tulust määras Lauljate Liidu Virumaa osakond maakonna laulupeo fondiks 150.000 mk., Muusikalehe tellimiseks kõigile Virumaa laulupeost osavõtnud kooridele kahe aasta jooksul 15.000 mk., koorijuhtide kursuste korraldamiseks ja osakonna asjaajamiskuludeks 57.890 mk.

Saaremaa laulupeost Kuresaares võtsid osa 25 laulukoori 574 lauljaga. Kulused oli 103.241 mk., tulused 174.993 mk., ülejääk 71.752 mk. Ülejääk jaotati laulupeo fondi arvele 14.611, vabadussõjas langenud saarlaste mälestamise komitee arvele 57.141 marka.

Viljandimaa laulupeo korraldajad ei ole aruannet esitanud.

Muusika-arhiivi täiendamise

eest uute numbritega püüdis Liidu juhatus võimalust mööda hoolt kanda. Muusika-arhiiv asutati Lauljate Liidu juure nelja aasta eest. Sellesse on ajajooksul kogunud muu keskel ka mitmed haruldased vanad noodiväljaanded. Praegu on muusika-arhiivis 285 nummert noodiväljaandeid.

Uute koorilaulude väljaandmise

algatas Lauljate Liidu juhatus aruandeaasta lõpul vaatamata sellele, et praegu Liitu suurel määral koormavad üldlaulupeo eeltööd.

Üleskutse pääle saabus Lauljate Liidule ligi sada uut koorilaulu, millistest muusikakomisjon praegu paremaid välja valib.

Nootide trükkimisega pole veel algust tehtud, kuna see trükitööliste streigi tõttu praegu võimata.

Muusikaline keskraamatukogu Tallinna.

Eesti Koorijuhtide Ühing algatas muusikalise keskraamatukogu asutamise mõtte. Asjast huvitatud organisatsioonide ja asutuste esitajate koosolekuist võttis osa ka Lauljate Liidu esitaja. Muusikalisse keskraamatukokku kavatakse koondada kõik noodikirjandus, millis: ostmine üksikuile isikuile ja organisatsioonile käiks üle jõu.

Aineliselt lõppes Lauljate Liidu möödunud tegevusaasta 47.192 mk. ülejäägiga. Kulused oli Liidul 1927. a. jooksul üldse 1.461.214 marka, tulused 1.508.406 marka. Kuludest on suuremad: kooride instrueerimiseks 291.454 mk., pasunakoori nootide valmistamiseks 104.065 mk., tööjõudude palkadeks 288.310 mk., kantselei- ja postikulud 130.970 mk., ruumide üür 68.300 mk.; tuludest: 467.105 m. laulukoori nootide müügist, 40.360 mk. pasunakoori nootide müügist, toetusi kultuurkapitalist 600.000 mk., laenusid 200.000 mk.

Ülejäänud vähemtähtsad momendid Lauljate Liidu tegevusest möödunud aastal jätame siinkohal ruumpuudusel märkimata.

Raske kaotus Lauljate Liidule.

1927. a. kevadel tabas Lauljate Liitu raske kaotus. Kevadpühade ajal varises manalasse Lauljate Liidu asutaja ja kauaaegne esimees Konstantin Tü r n p u.

Kadunud helilooja ja koorijuhi mälestuse jäädvustamiseks otsustas Lauljate Liidu juhatus korraldada ülemaalse korjanduse. Korjanduse sissetulekuist läheb üks osa kadunud esimehe hauapiatsi korraldamiseks ja teine osa K. Tü r n p u nimelise stipendiumi kapitali juure, millest antakse toetussumme kehvematele ja andekamatele Tallinna konservatooriumi õpilastele.

Sellaselt katsub Lauljate Liit osaliseltki tasuda kadunu poolt eesti muusikapõllul tehtud tööd ja vaeva.

.....
Levitage Muusikalehte! Muusikalehe püsiv lugemine kindlustab meie muusikakultuuri kiire arengu suurtes lauljate hulkades. Muusikaleht maksab aasta peale tellides ainult 1 kr. 20 sen., Lauljate Liidu liigetele 1 kroon.

Eesti Lauljate Liidu 1927. a. eelarve täitmise aruanne.

KULUD:	Üldised kulud	Muusika- leht	Kokku
Ruumide tüür	43.000.—	20.000.—	63.000.—
Ruumide korrashoid	3.000.—	2.300.—	5.300.—
Kantselei- ja triikikulud	47.654.—	10.000.—	57.654.—
Posti-, telefoni-, telegraafi kulud	68.316.—	5.000.—	73.316.—
Sõidukulud	13.490.—	2.000.—	15.490.—
Esituskulud	7.789.—	—	7.789.—
Asjaajaja palk	149.000.—	46.000.—	195.000.—
Abitööjoudude palk	93.310.—	—	93.310.—
Hoonete valvuri palk	12.000.—	—	12.000.—
Muusikalehe toimetaja palk	—	36.000.—	36.000.—
„ triikikulud	—	104.475.—	104.475.—
„ klišeed	—	20.263.—	20.263.—
„ reklaam	—	16.574.—	16.574.—
„ honorarid	—	67.465.—	67.465.—
Kirjanduse ostmiseks	—	1.966.—	1.966.—
Muusikaarhiivi täendamiseks	4.482.—	—	4.482.—
Raamatute köitmine	7.550.—	—	7.550.—
Kantselei tarbeasjade muretsem.	50.000.—	—	50.000.—
Lipud, kapi, album, pildid jne.	40.295.—	—	40.295.—
Liidu lipu muretsemiseks	8.000.—	—	8.000.—
Hoonete tulekinnitus	1.732.—	—	1.732.—
Võlgade tasumiseks	82.030.—	—	82.030.—
Korjanduse kulud	2.375.—	—	2.375.—
Kooride instrueerimiseks	291.454.—	—	291.454.—
Pasunakoori noodid	104.065.—	—	104.065.—
Laulukoori nootide reklaam	8.073.—	—	8.073.—
Nootide saatekulu	60.000.—	—	60.000.—
Laululava projektide valmijst.	10.000.—	—	10.000.—
Muu kulu	17.474.—	4.082.—	21.556.—
Kokku	1.125.089.—	329.146.—	1.461.214.—

TULUD:	Üldised	Muusika- leht	Kokku
Liikmemaksud	79.200.—	—	79.200.—
Rinnamärkide müügist netto	7.580.—	—	7.580.—
Ladukaupade müügist netto	1.266.—	—	1.266.—
Laulukoori nootide müügist	467.105.—	—	467.105.—
Pasunakoori nootide müügist	40.360.—	—	40.360.—
Muusikalehe müügist	—	78.175.—	78.175.—
Muusikalehe kuulutused	—	1.725.—	1.725.—
Jooksvate arvete % %	15.841.—	15.000.—	30.841.—
Annetused	1.000.—	—	1.000.—
Laenu kultuurkapitalist	200.000.—	—	200.000.—
Toetused kultuurkapitalist	400.000.—	200.000.—	600.000.—
Muud tulud	—	1.154.—	1.154.—
Kokku	1.212.352.—	296.054.—	1.508.406.—
Tulude ülekaal			47.192.—
			1.461.214.—

korras: 1) 1927. a. aruanne. 2) 1928. a. eelarve. 3) Üldlaulupeo aeg ja koht. 4) Üldlaulupeo kava. 5) Valimised põhikirja järele. 6) Järgmised maakonna laulupeod ja 7) Jooksvad küsimused.

Kihutustöö eesti laulupeo kasuks Soomes.

Neil päevil on asutatud Helsingi „Soomluse liit“ nimelise organisatsiooni poolt „Eesti büroo“, millise ülesandeks on muuseas õpi- ja lõbureiside korraldus. „Eesti Büroo“ tahab organiseerida soome külaliste sõitu eesti üldlaulupidule ja palub selleks Lauljate Liidult teateid, kuidas külalisi Tallinnas korteritesse paigutada.

Üldlaulupidu reklaamivahendina.

IX eesti üldlaulupidu on soome lauljaskonnas võitnud ootamata elava tähelepanu. Peale mitmete pikemate kirjutuste on „Suomen Musiikkilehti“ avaldanud kuulutuse, et kõik need, kes muretsuvad „Suomen Musiikkilehti“le“ 15 aastatellimist, saavad hinnata sõidu IX-le eesti üldlaulupidule Tallinna. Arvatavasti see tasu ergutab paljuidki lauljaid elavale tellimiste kogumisele.

Muusikalehe üldlaulupeo album.

Eesti Lauljate Liidu väljaandel ja kirjastusel ilmub Eesti IX-daks üldlaulupeoks Muusikalehe laulupeo album. Selles albumis avaldatakse rohkesti kirjutusi laulupeost ja pühendusi meie tähtsamalt riigimeestelt Eesti vabariigi 10-dal juubeliaastal peetavaks üldlaulupeoks, kõikide heliloojate, üldjuhtide ja teiste tegelaste ning eelmiste laulupidude pildid.

Album trükitakse hääle paberile ja suures eksemplaride arvus. Album läheb müügile odava, kõigile kättesaadava hinnaga üle terve Eesti ja on laulupeo ajal müügil laulupeo platsil.

Eesti Lauljate Liit loodab kuulutajailt, äri, töösturite ringkondilt sellele väljaandele lahkesti toetust, sest kuulutused selles albumis tasuvad end kindlasti mitmekordselt:

1) sellepärast, et tähendatud album läheb suures eksemplaride arvus maa- ja linnarahva kätte. Juba üksi 18.000 arvuline lauljate ja mängijate pere kannab seda albumit laiali igasse maanurka.

2) tähendatud albumi hoitakse alal mitu aastat, kui väärtuslikku mälestust harva korduvast laulupeost, ainuüksi juba tema piltide pärast.

Julgeme kuulutajate tähelepanu juhtida sellele, et Lauljate Liit eraisikute poolt väljaantavate laulupeo albumite tarvis materjali laulupeost ei anna ja kui neis siiski mingisuguseid andmeid laulupeost ilmub, siis Lauljate Liit nende tõelikuse eest ei vastuta.

Seni on Lauljate Liidu poole andmete saamiseks pööranud kümmeikond isikut, kes kõik annavad välja albumeid laulupeoks. Nende keskel ei ole ühtegi tuntud kirjastaja nime.

Hoiatame kuulutajaid sarnaste väljaannete eest, sest harilikult trükitavad need väljaandjad omi albumeid kõige rohkem paaris tuhandes eksemplaris, on alaväärtusliku sisuga, sellepärast pole kuulutajail omist kuulutusist sellastes albumites mingit tulu.

Meie väljaannetesse kuulutuste vastuvõtjad on varustud meie poolt vastavate tõendavate dokumentidega ja volitustega.

A/S. „Eesti Reisibüroo“

Tallinnas, Pikk tänav nr. 6. Kõnetraat 20-20, 20-21.
Tartus, Suur Turg nr. 7. -- -- Kõnetraat 3-72.

Müüb raudtee piletisi ja platskaarta kõikidesse kodumaa jaamadesse ja väljamaa suurematesse keskkohadesse, laeva piletisi kõikidesse ilma osadesse, muretseb välispasse ja viisumisi, annab nõu ja juhatusi reisimisesse puutuvates küsimustes jne.

Reisijad, kes sabades seista ei taha ostavad alati raudteepiletid Reisibüürost.

Kreem

Fascinata,

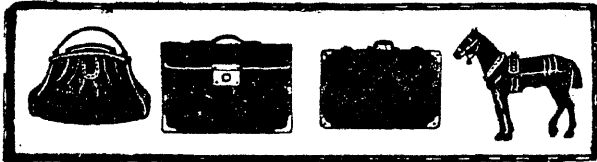
mis on parim abinõu ilusa, õrna näojume ja meeldiva pehme käenaha saavutamiseks.

Kosmeetika- ja lõhnaõlide laboratoorium

Carl Tammann, Tallinn,

Dunkri tän. nr. 4. -- Kõnetraat 502.

Müügil kõigis paremates kauplustes, apteekides ja rohukauplustes.

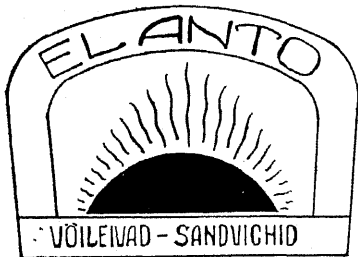
Tähelepanu!!!

Vana Viru ln. nr. 5.
Tallinn.

Vana Viru ln. nr. 5.
Tallinn.

Soovite kõige moodsamaid käekotte, mitmes värvis, siis palun minu äriaga tutvuneda. Saadaval käekotid, sumadanid, portfelliid, hobuse-riistad, üldiselt kõiki sadulsepa töid. Müük suuremal ja väiksemal arvil. Ostate alati kõige odavamalt minu ärist.

**SADULSEPA TÖÖSTUS JA KAUPLUS
J. TALLIKAS.**

„ELANTO“

esimene võileivatööstus Eestis soovitab austet tarvitajatele eraldi võileibade jaoks küpsetatud leivast valmistatud võileibu (sandwich'e) kala, juustu, vorsti, muna, pasteeti jne. lisaga hinnaga 10—15 senti tükk. Võileivad saadetakse asutusse ja koju kätte. Pole vaja muretseda hommikueine eest. „Elantolt“ saate ligi 20 sorti võileibu. Helistage ainult kõnetr. 34-83 (ajutine). „Elanto“. Tallinn, Rüütli 2.

Paberossid

KALIF

20 tk. 25 senti

on ikka veel omas
muutmata tuntud
headuses.

A/S.

KADEWE

Eestis hästi tuntud jalgrattad Keskmüügikoht

„Champion“

on varustatud Inglis
„Brampton“ osa-
dega, „Torpedo“ va-
bajooksuga, „Dunlop“

Pikk 19,
Tallinn.
Kõnetraat 31-25.

kummidega ja seega nende pikk eluiga meie raskeil teedel
kindlustatud!

Müügikohad:

Tallinnas: Pikk tän. 19, Pärnus: G. Holmetzky, Tartus: Georg
Lane, Paides: Gustav Laas, Raplas: Reinhard Pukspuu, Rakveres:
Joh. Avik, Valgas: O. Ritson, Võrus: August Eiche, Vändras:
Jaan Reimann, Petseris: Nikolai Bibikoff.

Ainuesindaja Eestis

Karl Tammann, Tallinn

Kentmanni tänav nr. 5. Kõnetraat 21-59.

Et oma austatud kaubatarvitajatele võimalust luua kord Eestis ka
tõelisi luksus tubaka saaduseid proovida, mis harilikult valmistades
väga kallid oleks, otsustas tubaka ja sigaritehas

KADEWE

välja anda piiratud arvul minimaalse hinnaga paberossid

„DIRECTOR“

A. 100 tk. Kr. 2.50

B. 100 tk. Kr. 2.—

Kõik teadlikud tarvitavad meie
vabriku kaupu.

Parimad Eestis on:

Siidi, floor, villased ja puuvillased sukad —
Siidi, villane ja puuvillane trikoopesu

Klõppel-Vene broderii ja gipüür pesupitsid
Siidi, floor sokid ja laste sukad.
Supeluse ja võimlemise trikood.

Oskar Kilgas

Triko-, pitsi- ja sukavabrik

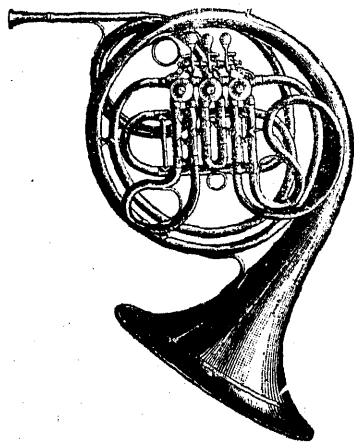
Prli tänav nr. 3.

TALLINN. Kõnetr. 2-23.

Muusikakoorid!

Muretsege ainult

BOHLAND & FUCHS'I

wabriku puhkpille, sest need on Euroopa suurema vabriku saadused. hea töö, kerged puhuda ja hästi hääles. Suurem osa Eesti orkestreid mängivad juba BOHLAND & FUCHS'I puhkpillidega ja nad on aastate jooksul hinnaväärilistemaks osutunud.

RAIMUND KULL ütleb nende kohta: „...orkestrite organiseerimisel saab pillide küsimusest kõige otstarbekohasemalt ja paremalt üle sel leel, et seks tervete orkestrite koosseis Bohland & Fuchs'i pillidest komplekteeritakse, mis kahtlemata kõige puhtamat orkestri häälestust kui ka pillide headust ja vastupidavust pikema aja kestel kindlustab täieliku hinnaväärsuse juures“.

Müük vabriku hindadega ja soodsatel maksutingimustel.

Esindaja Eestis:

O.-ü. „Esto-Muusika“

Tallinnas, Viru tänav nr. 2.

Vastutav toimetaja: **Juhan Aavik**. — Väljaandja: **Eesti Lauljate Liit**.
Toimetuse kolleegium: **J. Aavik, L. Neuman ja T. Vettik**.
Toimetuse ja talituse aadress: **Tallinn, Rataskaevu 22. Telefon 1-82.**
Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, Väike Pärnu mnt. 31.